

УДК 332.8

ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ТУРИЗМУ У СКЛАДІ СОЦІАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ

*Пакуліна А.А., к.е.н, доцент (ХНУБА),
Пакуліна Г.С., студентка (УкрДУЗТ)*

Представлена класифікація елементів туристської інфраструктури у вигляді трірівневої системи, використання якої в аналітичній і плановій роботі регіональних органів управління дозволяє найефективніше використовувати ресурсний потенціал туризму території. Обґрунтовано, що більшість з бар'єрів на шляху розвитку туризму пов'язана з рівнем розвитку туристської інфраструктури. Розроблені рекомендації щодо їх усунення. Розглянуті різні форми державно-приватного партнерства для створення і розвитку транспортної інфраструктури туризму.

Ключові слова: інфраструктура, туризм, соціальний комплекс, регіон, державно-приватне партнерство.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ИНФРАСТРУКТУРЫ ТУРИЗМА В СОСТАВЕ СОЦИАЛЬНОГО КОМПЛЕКСА РЕГИОНА

*Пакулина А.А., к.э.н, доцент (ХНУСА),
Пакулина А.С., студентка (УкрГУЖТ)*

Представлена классификация элементов туристской инфраструктуры в виде трёхуровневой системы, использование которой в аналитической и плановой работе региональных органов управления позволяет наиболее эффективно использовать ресурсный потенциал туризма территории. Обосновано, что большинство из барьеров на пути развития туризма связано с уровнем развития туристской инфраструктуры. Разработаны рекомендации по их устранению. Рассмотрены различные формы государственно-частного партнерства для создания и развития транспортной инфраструктуры туризма.

Ключевые слова: инфраструктура, туризм, социальный комплекс, регион, государственно-частное партнерство.

PERFECTION OF INFRASTRUCTURE OF TOURISM IN COMPOSITION THE SOCIAL COMPLEX OF REGION

*Pakulina A., Associate Professor, Cand.Sc. (Econ.)
(Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture),
Pakulina H., Student (Ukrainian State University of Railway Transport)*

Classification of elements of tourist infrastructure is presented as a three-level system the use of which in analytical and planовой work of regional organs of management allows most effectively to use resource potential of tourism of territory. It is reasonable, that majority from barriers on the way of development of tourism is related to the level of development of tourist infrastructure. Recommendations are worked out on their removal. The different forms of state-private partnership are considered for creation and development of a transport infrastructure of tourism.

Keywords: infrastructure, tourism, social complex, region, public-private partnerships.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими та практичними завданнями. Існує гостра потреба в теоретично обґрунтованих і практично значущих розробках, що забезпечують процес комплексного і збалансованого розвитку і вдосконалення туристської інфраструктури, наукового вивчення закономірностей цього розвитку і виявлення основних чинників, які його стимулюють. Особливий інтерес викликають

наукові публікації, присвячені розвитку готельної і транспортної інфраструктури туризму, які є визначальними чинниками зростання туристських потоків в Україну і її регіони. Цим пояснюється актуальність і вибір теми проведеного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спирається автор з посиланням на джерела. При вивченні методик вдосконалення інфраструктури туризму, а також різних аспектів

управління соціального комплексу регіону ми спиралися на наукові праці таких вчених, як О. О. Вишневецька [1], В. М. Дмитренко [2], О. О. Любіцева [3], С. Л. Пакулін [4], Т. І. Ткаченко [6], В. В. Александров [7]. Аналіз останніх досліджень і публікацій виявив істотний недолік досліджень інфраструктури туризму у складі соціального комплексу регіону, спрямованих особливостей і методичних рекомендацій за визначенням і оцінкою впливу соціально-економічних чинників регіонального рівня на розвиток ресурсного потенціалу туризму.

Виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Аналіз і узагальнення наукових публікацій свідчить про те, що ряд аспектів теоретичного і методичного характеру з вдосконалення інфраструктури туризму у складі соціального комплексу регіону розроблений недостатньо і мало освітлюється. Відсутній системний підхід щодо дослідження інфраструктури туризму. Існуючу інфраструктуру туризму необхідно вдосконалювати, тому що вона не забезпечує збалансований розвиток своїх складових частин у єдиному соціальному комплексі регіону. Недостатній розвиток окремого елемента інфраструктури призводить до руйнування всього комплексу. Актуальність і недостатня розробленість проблем комплексного розвитку і вдосконалення інфраструктури туризму вимагають, щоб вони стали об'єктом спеціального наукового дослідження, в якому б поєднувалися теоретичні і практичні аспекти її функціонування. Виходячи з цього, нами обґрунтовані теоретичні основи і актуальні методичні аспекти комплексного розвитку і вдосконалення інфраструктури туризму в регіоні, розроблені механізми управління цим процесом на рівні дестинації і окремих підприємств туристичної індустрії.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Цілі дослідження: розробити класифікацію елементів туристської інфраструктури регіону, використання якої в аналітичній і плановій роботі регіональних органів управління дозволить найефективніше використовувати ресурсний потенціал туризму території; обґрунтувати, що більшість з бар'єрів на шляху розвитку туризму пов'язана з рівнем розвитку туристської інфраструктури і розробити рекомендації щодо їх усунення; обґрунтувати доцільність використання різних форм державно-приватного партнерства для створення і розвитку транспортної інфраструктури туризму.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Інфраструктура туризму є сукупністю підприємств регіонального соціального комплексу, яка включає об'єкти туристичної індустрії і взаємозв'язаних з нею підприємств і установ, які забезпечують матеріальні і соціально-культурні умови відтворення туристського продукту.

Нами розроблена наступна класифікація елементів туристської інфраструктури у вигляді трирівневої системи за ознакою участі у відтворенні туристського продукту. На нашу думку, вона складається з: 1) виробничої інфраструктури; 2) підприємств і організацій, що беруть участь в забезпеченні туристської діяльності; 3) підприємств туристичної індустрії: готельна інфраструктура, інфраструктура туropolейтинга, спеціалізована транспортна інфраструктура, урбова інфраструктура, інформаційна інфраструктура, наукова інфраструктура, підприємства по виробництву товарів туристського попиту, спеціалізована туристська торговельна інфраструктура. Використання такої класифікації в аналітичній і плановій роботі регіональних органів управління дозволяє найефективніше використовувати ресурсний потенціал туризму території.

У складі ресурсного потенціалу туризму ми виділяємо: 1) компонент туристських ресурсів, а також 2) компонент соціально-економічних чинників. Під компонентом туристських ресурсів у складі ресурсного потенціалу туризму нами розуміється сукупний потенціал природних і культурно-історичних туристських ресурсів. Компонент соціально-економічних чинників відбиває стимулюючий або стримуючий вплив соціально-економічної ситуації в регіоні на розвиток туризму. У рамках цього компонента формуються фінансові, трудові, інформаційні і матеріальні ресурси індустрії і інфраструктури туризму. Слід зазначити, що цей компонент формується не лише в результаті зусиль підприємницького сектора в туризмі, але і багато в чому залежить від активності регіональних органів регулювання туризму. Таким чином, визначення компонентів і складових ресурсного потенціалу туризму дозволить ідентифікувати об'єкти оцінки, для яких будуть сформовані сукупності оцінних показників.

В ході дослідження нами було встановлено, що більшість з виявлених в ході дослідження бар'єрів на шляху розвитку туризму пов'язана з рівнем розвитку туристської інфраструктури, основні з яких наступні: висока вартість послуг, що надаються туристам; недостатня кількість готелів туристського класу з сучасним рівнем комфорту; слабка технічна оснащеність і пропускна спроможність об'єктів готельної інфраструктури. Нами сформульовані рекомендації по усуненню вказаних бар'єрів, у тому числі: підвищення привабливості регіонального туристського продукту; приведення в дію організаційно-економічних механізмів, стимулюючих інвестування в готельну інфраструктуру; збільшення кількості об'єктів готельної інфраструктури, залучення для цього механізму державно-приватного партнерства (ДПП); збільшення туристського потоку (включаючи

повторні відвідування); підвищення ефективності роботи підприємств і організацій готельної інфраструктури, спеціалізованої туристської торговельної інфраструктури. Для досягнення намічених цілей і реалізації різних програм розвитку регіонів як туристських центрів доцільне здійснення комплексу узгоджених заходів щодо розвитку готельної інфраструктури, створення економічних умов для стимулювання випереджаючих темпів розвитку саме цього сегменту туристської інфраструктури.

Одним з перспективних напрямів формування готельної інфраструктури регіонів України є розвиток мережевого готельного бізнесу, національних і міжнародних готельних мереж, які дозволяють використовувати сучасні механізми інвестування, створювати сприятливі умови для інтеграції з іншими учасниками туристського ринку, створювати сучасні регіональні туристські кластери. Забезпечення стійкого розвитку мережевих підприємницьких структур в готельній інфраструктурі регіонів України можливо з урахуванням трьох основних чинників: стійкого розвитку туризму в регіоні; підтримка вираженого туристського профілю регіону; створення відповідного туристському профілю готельної мережі.

Специфіка використання інструментів державно-приватного партнерства в налагодженні взаємодії державних структур і бізнесу при створенні об'єктів інфраструктури туризму полягає в диференційованому підході до використання форм партнерства залежно від специфіки підприємств. Особливо цікавими для регіонів України можуть стати різні форми ДПП при створенні і розвитку транспортної інфраструктури, будівництва, реконструкції і збільшення пропускної спроможності автомобільних доріг, що дозволить забезпечити доступність туристських об'єктів на території великих міст країни і передмість. Правовими формами ДПП при створенні об'єктів інфраструктури можуть бути: договір простого товариства, концесійна угода, договір оренди, договір підяду, інвестиційний договір, створення комерційної організації, створення компанії, що управляє, господарські товариства і суспільства з переважаючою часткою державного капіталу або з переважаючою часткою приватного капіталу. Учасниками ДПП з боку держави можуть стати установи системи регіонального управління [5, с. 383]. Реальні перспективи з боку бізнесу мають великі підприємства. Стимулом для участі бізнес-структур в ДПП могло б стати субсидування процентних ставок за кредитами, державні і регіональні гарантії, забезпечення участі інвесторів у вигідних для них проектах, зменшення формальностей і фінансових обмежень інвестицій,

пільгове оподаткування; спрощена передача в приватну власність землі та ін.

Висновки даного дослідження і перспективи подальших робіт у цьому напрямку.

1. Використання класифікації елементів туристської інфраструктури у вигляді трирівневої системи в аналітичній і плановій роботі регіональних органів управління дозволяє найефективніше використовувати ресурсний потенціал туризму території.

2. Перспективним напрямом формування готельної інфраструктури регіонів України є розвиток мережевого готельного бізнесу, національних і міжнародних готельних мереж. Це дозволяє використовувати сучасні механізми інвестування, створювати сприятливі умови для інтеграції з іншими учасниками туристського ринку.

3. Необхідно використовувати інструменти державно-приватного партнерства в налагодженні взаємодії державних структур і бізнесу при створенні об'єктів інфраструктури туризму. При цьому потрібний диференційований підхід до використання форм партнерства залежно від специфіки підприємств.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вишневецька О. О. Феномен туризму у сучасному соціокультурному просторі: Монографія / О. О. Вишневецька. – Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2009. – 296 с.
2. Дмитренко В. М. Напрями вдосконалення механізмів розвитку туризму на регіональному рівні / В. М. Дмитренко // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2007. – № 4. – С. 69-74.
3. Любіцева, О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) : навч. посібник / О.О. Любіцева. – К.: «Альппрес», 2005. – 436 с.
4. Пакулін С.Л. Розробка концептуальних основ формування механізму підвищення якості соціальних послуг в сучасних умовах розвитку України / С.Л. Пакулін, О.О. Топчій // Економічний простір: Збірник наукових праць. – № 81. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2014. – С. 91-99.
5. Пакуліна А.А. Інноваційне управління соціальним комплексом / А.А. Пакуліна // Вісник економіки транспорту і промисловості (зб. наук.-практ. статей). Випуск 42. – Харків : УкрДАЗТ, 2013. – С. 381-385.
6. Ткаченко Т.І. Сталій розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія / Т.І. Ткаченко. – К.: КНТЕУ, 2009 – 436 с.
7. Туризм в системі пріоритетів регіонального розвитку: Монографія / Під ред. В. В. Александрова. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. – 287 с.

*Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Кірдіна О.Г.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Сухорукова Т.Г.*